

Startnotitie openbaar onderwijs

Wat maakt het openbaar onderwijs bijzonder?

Samenhang

De startnotitie openbaar onderwijs biedt inhoudelijke kaders, structuur en samenhang voor scholen van openbaar primair, (voortgezet) speciaal onderwijs en voortgezet onderwijs. Binnen dit kader worden afzonderlijke beleidsterreinen verder uitgewerkt. De startnotitie biedt tevens het kader voor de uitwerking van de schoolplannen en jaarplannen van elke afzonderlijke school in het openbaar onderwijs.

Het traject van de startnotitie openbaar onderwijs loopt parallel aan de discussie over de bestuursvorm van het openbare onderwijs en het lokale onderwijsbeleid (de lokaal educatieve agenda). De afstemming van de drie sporen in dit traject vereist een zorgvuldige regie en onderlinge afstemming tussen de gemeente als lokale overheid en als bestuur van het openbaar onderwijs.

1. De toekomst van het openbaar onderwijs in de stad Groningen

De laatste jaren staat vergroten van de autonomie van de schoolbesturen centraal in het beleid van de rijksoverheid. Dat betekent meer verantwoordelijkheid en meer ruimte om zelf de koers van het onderwijs te bepalen. Tegelijkertijd zien we een breed debat over de kwaliteit het onderwijs in Nederland. Het nieuwe leren, de schooluitval, de taal- en rekenvaardigheden en onderwijstijd zijn thema's waar velen binnen en buiten het onderwijs zich druk over maken. Het is positief dat er zo'n breed maatschappelijk debat over het onderwijs is. De samenleving verwacht veel van het onderwijs, de school en de leerkracht. Als er zich een nieuw probleem voordoet, wordt vaak voor oplossingen naar het onderwijs gekeken. Dat kan leiden tot het stapelen van nieuwe taken, zonder dat hier de benodigde tijd en middelen voor komen. Maar de problemen moeten worden aangepakt: door het onderwijs, samen met andere organisaties, op het terrein van bv. jeugdzorg, hulpverlening en maatschappelijk werk. Daarom is het belangrijk dat het onderwijs, de scholen en het bestuur duidelijk maken voor welke kwaliteit en welke prestaties ze staan.

We staan in het openbaar onderwijs aan de vooravond van belangrijke beslissing: over de bestuursvorm. Het college van burgemeester en wethouders als bestuur van het openbaar onderwijs heeft besloten een onderzoek te laten doen naar een aantal vormen van verzelfstandiging van het openbaar onderwijs. Medio 2007 neemt het College hierover een voorgenomen besluit. Parallel aan dit traject wil het college een duidelijke koers van het openbaar onderwijs vastleggen. Deze koers van het openbaar onderwijs in de stad Groningen willen we gezamenlijk ontwikkelen: met personeel en ouders/leerlingen. En natuurlijk in samenhang met het beleid op onderwijs en jeugd van de gemeente Groningen. In deze koers gaan we uit van de visie van de gemeente, dat kinderen en jongeren zich kunnen ontwikkelen tot vrije en verantwoordelijke burgers, die een bijdrage leveren aan een open democratische samenleving. Het openbaar onderwijs moet de ruimte bieden voor de talenten en kansen van alle kinderen, om eruit te halen wat er in zit. Het samenwerken van scholen met maatschappelijke partners die zich met kinderen en jongeren bezighouden is essentieel om die visie te realiseren.

Daarom willen we in debat met ouders, medewerkers en leerlingen over onze koers. Draagvlak voor die koers is een eerste voorwaarde van kwaliteit van ons openbaar onderwijs. Daarom wil het college de uitkomsten van dit debat voorleggen aan de gemeenteraad. We hebben het over thema's waar we nu al mee bezig zijn, zoals inclusief onderwijs in het

primair onderwijs, doorlopende leerlijnen van basis naar voortgezet onderwijs, en naar mbo/hbo en universiteit, de ontwikkeling van breed vmbo en kwaliteitszorg. We willen in het debat kritisch kijken hoe we tot nu toe gepresteerd hebben en hoe het beter kan.

Maar er zijn ook nieuwe thema's die om een antwoord vragen zoals de uitvoering van de zorgplicht, de ontwikkeling naar een kindgerichte organisatie (onderwijs, dagbesteding en zorg), de ontwikkeling van nieuwe vormen van leren in het voortgezet onderwijs en de uitstroom van oudere docenten tussen nu en vijf jaar.

In het debat stellen we de volgende vragen centraal:

- Doen we in onze scholen nu de goede dingen
- Doen we deze dingen goed en wat vinden anderen daarvan
- Op welke maatschappelijke ontwikkelingen willen we actief inspelen

We hebben de belangrijkste thema's voor het debat in dit plan gezet. Elk thema is kort uitgewerkt en eindigt in een stelling. De discussie wordt gevoerd in drie regio's in de stad: noord, centrum en zuid. Voor elke bijeenkomst in de regio zijn ouders, medewerkers en leerlingen uitgenodigd. Elke stelling wordt kort ingeleid en daarna vindt het debat plaats.

De uitkomst van deze debatreeks wordt vertaald in de startnotitie openbaar onderwijs. Het plan biedt het beleidskader, dat richtinggevend is voor alle openbare scholen voor basis-, speciaal (voortgezet) en voortgezet onderwijs in de stad voor de komende periode van vijf jaar. De elementen van dit de startnotitie werken we op uitvoeringsniveau verder uit in afzonderlijke beleidsnota's, bv. huisvesting, personeelsbeleid, zorgplan, visie voortgezet onderwijs.

2. Missie van het openbaar onderwijs stad Groningen: kiezen voor kwaliteit

Het openbaar onderwijs in de stad Groningen kiest voor het thema 'kiezen voor kwaliteit': van de leerlingen, de medewerkers en de organisatie. Kwaliteit voor leerlingen betekent aandacht voor het leer- en ontwikkelingsproces van elk individu. Goed onderwijs verschaft toegang tot het later verkrijgen van een succesvolle loopbaan op de arbeidsmarkt en maakt het mogelijk voor jongeren om actief mee te kunnen doen in de samenleving. De leerkracht speelt in dat proces een cruciale rol. Zijn kwaliteit en competentie zijn bepalend voor het schoolsucces en de kwaliteit van het onderwijs, de begeleiding en de zorg voor de kinderen. Hij doet dat niet alleen, maar in samenwerking met collega's – binnen en buiten de school - en in een professionele onderwijsomgeving. De ontwikkeling van de organisatie is belangrijk om het personeel in team en schoolverband professioneler te maken. Het gaat hier vooral om onderling en met externe partners kennis uit te wisselen en risico's met elkaar te delen.

De scholen van het openbaar onderwijs Groningen staan garant voor goed onderwijs in een uitdagende en veilige omgeving, waar kinderen kunnen leren met vallen en opstaan. Ieder kind is welkom op een Groningse openbare school. Fundamentele gelijkwaardigheid, respect voor elkaar en tolerantie zijn kernwaarden. De verschillen tussen leerlingen en medewerkers zijn een bron van inspiratie en ontwikkeling van het onderwijs. Ieder kind, elk talent krijgt kansen in onze scholen. Competente medewerkers hebben oog voor kinderen, zorgen voor goede resultaten en staan open voor nieuwe ontwikkelingen. Ze doen dat samen met collega's, ouders en andere partners in de samenleving.

Stelling: het openbaar onderwijs profileert zich vooral door brede toegankelijkheid en actieve pluriformiteit

3. Profiel van een school voor openbaar onderwijs in de stad Groningen

Iedere school van het openbaar onderwijs beantwoordt aan het onderstaand profiel. Deze profielkenmerken worden zichtbaar en concreet gemaakt in elke afzonderlijke openbare onderwijsorganisatie. Scholen zijn bereid zich te verantwoorden over de toepassing van deze kenmerken. In het school- en jaarplan per openbare school zijn deze profielkenmerken herkenbaar terug te vinden:

- Kiest voor groei van ieder kind, medewerker en de organisatie;
- Stelt kwaliteit van het leerproces van leerlingen en het onderwijzen door docenten centraal;
- Is inspirerend voor leerlingen, medewerkers en ouders en effectief in administratie en beheer;
- Onderscheidt zich door een herkenbaar (onderwijs)profiel en innovatief onderwijs;
- Heeft een veilige, kleinschalige en uitdagende leeromgeving;
- Kenmerkt zich door goed en transparant bestuur, management, medezeggenschap en toezicht;
- Werkt samen met ouders en partners in de samenleving aan goed openbaar onderwijs;
- Is een school met kansen en groei voor iedereen, aandacht voor zorg en respect voor de ander en de omgeving;

Stelling: scholen van het openbaar onderwijs dragen deze kenmerken actief en zichtbaar uit!

4. Onderwijsleerproces centraal

Het leerproces van leerlingen en het onderwijzen door docenten staat centraal in het openbaar onderwijs. Ieder kind krijgt de kans om te groeien in een veilige en goed geoutilleerde omgeving. En in kleinschalige of overzichtelijke werkeenheden, waar men elkaar kent, elkaar aanspreekt en respect voor elkaar heeft. Leerlingen krijgen onderwijs en zorg op maat, als dat nodig is. De leerkrachten leren steeds meer in te spelen op de diversiteit van leerlingen. Het openbaar onderwijs hecht aan het emanciperende karakter het onderwijs, waar kinderen met elkaar leren samenleven. Een goede aansluiting op en succes in het vervolgonderwijs en/of (start)kwalificatie op de arbeidsmarkt zijn de belangrijke doelstellingen van het openbaar onderwijs. Samen met andere onderwijsbesturen werken we aan betere positie van vmbo in de stad. Onderwijskundige vernieuwing en nieuwe huisvesting gaan hier hand in hand. Wij ondersteunen de Europese doelstellingen om schooluitval in de regio met 50% voor 2010 terug te brengen¹. Scholen van het openbaar onderwijs zijn actief partner van én in de samenleving. Leerlingen worden voorbereid op een actieve rol in de samenleving en democratisch burgerschap. Dat willen we bereiken met bijvoorbeeld maatschappelijke stages.

We streven naar een divers aanbod van openbaar onderwijs in de stad, zodat ouders en leerlingen ook echt iets te kiezen hebben. We gaan uit van de leerstijlen en leermogelijkheden van leerlingen. Daarom zoeken we voortdurend naar nieuwe vormen van leren. We willen d.m.v. projecten actief zoeken naar vormen van flexibele overgang tussen basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Daarnaast willen we bezig gaan met inhoudelijke flexibilisering van leerroutes in het primair en voortgezet onderwijs. Het uitgangspunt is dat leerlingen in hun eigen tempo en op hun eigen niveau onderwijs moeten kunnen volgen. Maatwerk dus.

¹ Het betreft hier de zogn. Lissabondoelstelling. Het gaat om jongeren die zonder startkwalificatie (minimaal mbo-2) en zonder enig diploma van het vo uitvallen. Tussen het min. van OCW en de regionale RMC is een convenant gesloten om voor 1 feb. 2008 het aantal voortijdig schoolverlaters terug te brengen met 10%.

Tekstbegrip en taalvaardigheid zijn steeds belangrijkere vaardigheden om in onze samenleving succesvol te zijn. Daarom besteden we extra aandacht aan leerlingen die met taalproblemen kampen. Extra aandacht is er in het openbaar onderwijs voor bètaonderwijs en science. Internet, multimedia en ICT-aparatuur hebben in een razend tempo een dominante rol in de samenleving gekregen. Niet in de laatste plaats voor jongeren. Kennis en informatie komen zo steeds beter en sneller beschikbaar. Daarom wil het openbaar onderwijs ICT en multimedia steeds meer integreren in het onderwijs, bv. door breedbandtoepassingen d.m.v. glasvezel en multimedia in het klaslokaal. Zo kunnen leerkrachten nieuw aanbod ontsluiten en het onderwijs differentiëren.

De belangrijkste keuzes zijn:

- Basisonderwijs: inclusief en adaptief, d.w.z. onderwijs in het reguliere basisonderwijs maakt geen onderscheid in achtergronden, talenten en beperkingen van kinderen, maar biedt elk kind een kans op groei en leert elk kind ‘samen te leven’;
- Speciaal (voortgezet) onderwijs: stelt kennis en expertise beschikbaar voor het hele onderwijs, biedt leerroutes in samenhang en werkt samen met het reguliere onderwijs en zorgorganisaties;
- Voortgezet onderwijs: sluit aan bij het primair onderwijs, biedt een gedegen theoretische en praktische voorbereiding en aansluiting op vervolgonderwijs in mbo/hbo en wo, de arbeidsmarkt en actieve participatie in de samenleving.

Stelling: de kwaliteit van het openbaar onderwijs verbetert als er sprake is van meer diversiteit en heterogeniteit in de klas

5. Onderwijs als kindorganisatie

Alle kinderen volgen onderwijs. Het onderwijs heeft als professionele organisatie veruit de meeste contacturen met kinderen. Het Openbaar Onderwijs versterkt die positie door de verantwoordelijkheid voor onderwijs te verbreden. De regie- en uitvoeringsrol voor opvang en zorg worden belangrijke pijlers. Daarmee geeft het Openbaar Onderwijs antwoord op maatschappelijke vragen en vragen van ouders. Ouders en school als educatieve partners ondersteunen en versterken elkaar in hun rol en bijdrage aan de ontwikkeling en het leren van de leerlingen. De school ontwikkelt zich zo als kindorganisatie, als professionele spil in de samenleving voor het kind. Het openbaar onderwijs en vensterscholen spannen zich in met maatschappelijke partners in de kinderopvang, en zorg om deze brede maatschappelijke taak uit te kunnen voeren. Er ontstaat zo een dagindeling waarbij onderwijs, opvang en vrije tijd op elkaar aansluiten. Dan ontstaat er regie op de als versnipperd ervaren zorg, waar kinderen dagelijks zijn. Dit alles bevordert een veilig en pedagogisch verantwoord schoolklimaat. De verbrede taak van het onderwijs als kindorganisatie betekent niet een taakverzwaring van het onderwijzend personeel. Er ontstaat een nieuw arbeidsmarktperspectief voor professionele krachten in de opvang. Het openbaar onderwijs gaat de uitdaging aan deze nieuwe wettelijke taak in te vullen.

Stelling: Het openbaar onderwijs ontwikkelt zich als kindorganisatie waarin naast onderwijs ook het welbevinden gedurende de dag centraal staat.

6. Passend onderwijs voor ieder kind

In het openbaar onderwijs is plaats voor ieder kind. Het onderwijs wordt – zo veel als mogelijk is – in de buurt en thuis nabij georganiseerd. Samen met de ouders wordt gekeken naar de beste plek voor het kind binnen het totale aanbod van openbaar onderwijs. In dat aanbod zal er ook plaats zijn voor een vorm van speciaal onderwijs. Ouders en school nemen elkaar serieus als partners en zetten zich in voor optimale communicatie en samenwerking. Het openbaar

onderwijs zal een loket hebben voor ouders met vragen voor speciale leerlingzorg. Het openbaar onderwijs organiseert dat in de openbare school voldoende deskundigheid aanwezig is om onderwijs, begeleiding en extra zorg te bieden. Handelingsplannen zijn het instrument voor de individuele leerling met extra zorg om doelgericht de schoolloopbaan te volgen en te sturen. Als er sprake is van handelingsverlegenheid binnen de school, dan wordt externe deskundigheid ter ondersteuning van de leerkracht ingeschakeld. Vanwege de toename van mn. gedragsproblematiek van leerlingen in de school gaat het openbaar onderwijs investeren in de draagkracht van leerkrachten en scholen om passend onderwijs te kunnen realiseren. De extra financiën zullen op schoolniveau worden ingezet om dit beleid te kunnen realiseren. De inrichting van speciale leerlingzorg zal worden vastgelegd in een zorgstructuurplan. Samenwerking en afstemming met externe partners in de gemeente, zoals jeugdzorg, GGD en maatschappelijk werk zijn cruciaal om samenhang in de aanpak en begeleiding van leerlingen te realiseren. In het openbaar onderwijs zorgen we voor een bovenschools kenniscentrum voor zorg en begeleiding in het onderwijs. Dit centrum bundelt expertise en zorgt primair voor ondersteuning van het werk van de leerkracht in de klas.

Stelling: passend onderwijs zorgt ervoor dat de resultaten van alle leerlingen verbeteren.

7. Kwaliteitszorg: doelgericht, systematisch en integraal

De centrale vragen in kwaliteitszorg zijn: doen we de goede dingen en doen we deze dingen goed. Het openbaar onderwijs wil zich verantwoorden over de kwaliteit van het onderwijs. De belangrijkste drijfveer van kwaliteitszorg is het verbeteren van het leren van leerlingen. Dat is immers de kern van waar het in het onderwijs om gaat.

En de leerlingen spelen zelf een belangrijke rol in feedback op de kwaliteit van het onderwijs. Scholen hebben in een kwaliteitsplan vastgelegd op welke aspecten de kwaliteit van het onderwijs wordt gemeten. Zij leggen jaarlijks intern en extern verantwoording af van de resultaten in een schooljaarverslag. Scholen garanderen de borging van goede resultaten en successen in het onderwijs. Er is afgesproken kwaliteitszorg te baseren op een gedegen evaluatierapport, dat de school zelf opstelt. In het openbaar onderwijs is dit rapport de basis van interne collegiale visitatie (openbare scholen onderling). Het is een krachtig instrument van scholen om met professionals in de directe omgeving de resultaten kritisch te bespreken. Daarnaast gaan we een systeem van externe visitatie ontwikkelen m.b.v. 'critical friends'. We willen op basis van vertrouwen en professionele kennis dat mensen buiten de schoolorganisatie kritisch kijken naar de prestaties van de scholen. We verwachten dat we zo eerder geconfronteerd worden met onze eigen 'blinde vlekken'. In kwaliteitszorg hanteren we de eisen van de onderwijsinspectie als ondergrens.

Stelling: kritische en professionele input van buiten de school op de prestaties is een waarborg voor de kwaliteit van het onderwijs

8. Ontwikkeling van personeel: professioneel en betrokken

De ontwikkeling naar een kindgerichte organisatie en passend onderwijs voor ieder kind betekenen dat van medewerkers meer wordt gevraagd dan alleen een goede leerkracht zijn. Het openbaar onderwijs zal investeren in de medewerkers, zodat zij in staat zijn in te spelen op de nieuwe taken en de diversiteit van leerlingen. Aan de ene kant betekent dit een verzwaring van de functie, maar het biedt ook mogelijkheden voor verbreding en verdieping. Wij vinden dat de kwaliteit van de leerkrachten de belangrijkste factor is in de leerprestaties van de leerlingen. Daarom willen we structureel investeren in scholing en deskundigheidsbevordering.

Extra aandacht is nodig voor arbeidsomstandigheden en werkdruk van het personeel. Goed werkgeverschap houdt in dat er aandacht en tijd is voor de groei en ontwikkeling van het

personeel. We gaan ervan uit dat het professionele welbevinden van leerkrachten de belangrijkste factor is voor goede prestaties van leerkrachten én leerlingen. Het terugdringen van arbeidsverzuim heeft de hoogste prioriteit. Preventie, verzuimbegeleiding en actieve reïntegratie staan centraal in het verzuimbeleid. Structurele aandacht voor de taak en positie van de medewerker door de leidinggevende is belangrijk voor een goed werkklimaat. Want de medewerkers in onze scholen zijn het belangrijkste kapitaal dat we in huis hebben.

Het onderwijs als kindgerichte organisatie maakt verbreding van professionaliteit en mobiliteit mogelijk. Differentiatie in het functiebouwwerk biedt ook perspectief op carrièreontwikkeling en mobiliteit in het onderwijs. In het openbare onderwijs zullen de komende jaren vele docenten uitstromen. Dat betekent een verlies van deskundigheid en ervaring. Het biedt ook kansen voor jonge docenten en zij-instromers voor een baan in het onderwijs. Het betekent dat we flink moeten investeren in opleidingsmogelijkheden voor studenten en lio's en in arbeidsvoorwaarden. Goed werkgeverschap is geboden voor een positief imago van het onderwijs als aantrekkelijke arbeidsmarkt. Het betekent ook dat docenten in zich zelf moeten investeren om opgewassen te blijven voor de taken in het onderwijs.

Stelling: de leerkracht is de spil van goed onderwijs

9. Bestuur, organisatie en toezicht in het onderwijs

De belangrijkste opdracht van het bestuur van het openbaar onderwijs is ervoor te zorgen dat leerlingen, personeel en organisatie de kans krijgen zich te ontwikkelen in een veilige en inspirerende schoolomgeving. Het bestuur moet voor de scholen, voor het personeel, de leerlingen en de ouders ruimte scheppen om te werken aan deze opdracht.

De profielkenmerken van de scholen, uitgewerkt in school- en jaarplannen vormen de basis van deze opdracht. In een beleidscyclus van doelen stellen, uitvoeren, evalueren en bijstellen is het bestuur in staat vier essentiële rollen te vervullen:

1. de rol van regisseur
2. de rol van dienstverlener en adviseur
3. de rol van controller
4. de rol van externe belangenbehartiger

De essentie van regie betekent dat het bestuur stelt de missie en doelstellingen van het openbaar onderwijs vast na overleg met de ouders, leerlingen en personeel. De missie en doelstellingen wordt met de directies van de scholen ontwikkeld en vertaald in een management- en dienstverleningscontract per school. Het bestuur legt naar de direct belanghebbenden verantwoording af over de resultaten. Daarnaast betekent regie het zoeken naar afstemming en samenwerking met maatschappelijke partners, bv. in integraal jeugdbeleid, andere onderwijsbesturen en vensterscholen. En dat vindt dan zijn weerslag in beleid dat op schoolniveau verder uitgewerkt gaat worden. In de uitvoering van dit beleid moet het bestuur zorgen voor een zorgvuldige verdeling van de middelen en goede ondersteuning en advisering van de scholen. Het werken met en voor de scholen staat daarin centraal. Bij control gaat het om een beoordeling van de kwaliteit van de bereikte resultaten, afgezet tegen de middelen die zijn ingezet en de doelen die zijn gesteld. Besturen betekent daarom verantwoordelijk willen zijn en verantwoordelijkheid willen nemen voor deze vier rollen. Besturen betekent het aanspreken van scholen als professionele organisaties op hun doen en laten, op hun resultaten en ruimte geven om te groeien. Er is ook voldoende omvang nodig om als bestuur slagvaardig, effectief en efficiënt te kunnen besturen.

Bij deze vorm van zeggenschap van het bestuur hoort ook een volwassen vorm van medezeggenschap. Het openbaar onderwijs kent op het niveau van het bestuur een gemeenschappelijke medezeggenschapsraad en op het niveau van de scholen een eigen mr. We gaan ervaring opdoen in het verdelen van de bevoegdheden op bovenschoolse thema's en op schoolniveau. De essentie is dat medezeggenschap op beide niveaus een belangrijke manier is van horizontale verantwoording van het bestuur aan ouders. De ambitie van het bestuur is naast deze vorm te zoeken naar nieuwe vormen van verantwoorden aan en betrekken van ouders bij het openbaar onderwijs. Bestuur en toezicht op bestuur wordt van elkaar gescheiden. De code 'goed onderwijsbestuur' van Vos/abb vormt daarbij het uitgangspunt.

Stelling: professionele bestuurders van het onderwijs moeten niet uit het onderwijsveld komen